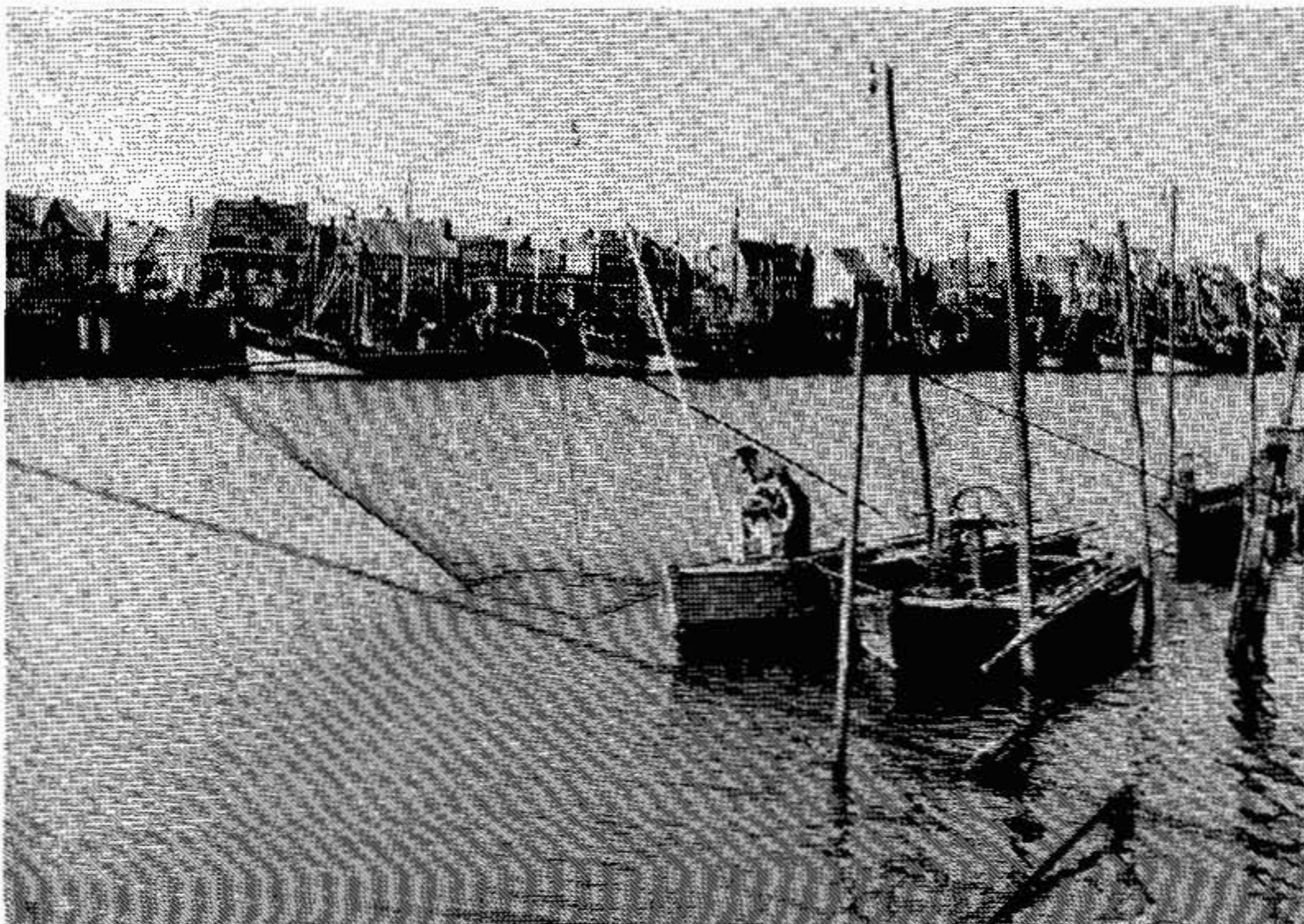

Schuitevissers te Nieuwpoort

Bij Koninklijk Besluit van 3 april 1980 werd het gebruik van het kruisnet verboden in de openbare waterlopen van het Vlaams Gewest. Gevolge deze beslissing, uitgaande van Minister Marc Galle, zijn reeds tal van schuitjes met kruisnetten en ook de "hokjes" langs de waterkant verdwenen uit het beeld van de waterrijke Westhoek. Gelukkig valt de Yzermondung te Nieuwpoort niet onder deze bepaling.

De "schuitevissers" te Nieuwpoort zijn immers sedert jaar en dag met het beeld van het Yzerstadje verbonden. Postkaarten van rond de eeuwwisseling tonen hoe deze vorm van visserij toen reeds op een lange traditie stoelt. Kunstschilders als Victor Gilsoul, Jean Grimau, André Lynen, Georges Vercruysse en Georges Tahon verduidelijken tevens dat elke kunstenaarsgeneratie het pittoreske van de schuitevisserij te Nieuwpoort wist te waarderen. Zo hangt tevens in het Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke een doek van Edg. Farrasyn, met als titel "Palingschuit in Haven van Nieuwpoort". Anderzijds kan men in het Folklore Museum, Markt, te Nieuwpoort een prachtige maquette "Palingschuit aan Steiger", van de hand van E. Blondeel, bewonderen.

Nieuwpoort was altijd een paradijs voor palingvissers. Op 2 juli 1907, was er ondermeer tijdens de kermisweek een "**prijskamp in het vischen met het kruisnet in de achterhaven voor de schuitjes visschers der stad**".

Heel wat restaurants te Nieuwpoort bouwden hun gastronomische faam op, dank zij "paling in het groen", "paling met brood", enz. Denken wij maar aan "Au Brochet de l'Yser", de "Palingbrug" (waar nu het Albert gedenkteken staat), de "L'Yser" en niet het minst aan "t Visserke".

Terloops kan ook eens verwezen worden naar de "Lange brug", welke officieel "Palingbrug" noemt. Etymologisch is de naam feitelijk ontleent aan "paalding - brug" = brug gemaakt uit 2 paalwerk. Maar de volksmond vervormde ras deze naam tot palingbrug, niet het minst omdat men dacht aan de palingrijke wateren in het Nieuwpoortse.

Waar in de vorige eeuw(en) de palingvisserij een hoofdverdienste was (men was "palingvisser", zoals andere zeevisser) kan men nu slechts spreken van "bij-verdienste".

Nieuwpoort telt nog steeds een 70-tal palingvissers, waarvan een "kleine dertig" gebruik maken van de typische palingschuit. "Dulle" schuitevissers waren in de laatste dertig - veertig jaar : André, Oscar en Pol Beschuyt, Albert Weiss, Lucien Adam, Jules Dufflou, Frans Germonpré, Albert Dewilde, Daniël T'Jaecx, Albert, André en Engel Calcoen.

Veel palingvissers bouwden hun "boot" zelf. Men werkte zowat naar eigen ondervinding.

Maar gekende bouwers van palingschuiten in voornoemde periode waren toch zekerlijk Joseph Provoost (welke later ook scheepsbouwer zou worden), René Aesaert en André Calcoen.

Deze laatste is denkkelijk de laatste bouwer van typische palingschuiten. Hij bouwde die, tot voor een drie - vier jaar nog, in de "garage poorte", van zijn woning in de Ieperstraat.

André bouwde, aldus zijn broer Albert (Hoogstraat), zowat een 30-tal schuiten. Alom waren ze gekend " omdat ze schone van liene (lijn) zijn en het waren boten waar "snee" (vaart) op zat". André Calcoen zijn palingschuiten hadden normaal een lengte van 7 m., en de grootste breedte bedroeg 2,15 m. De palingschuiten van André Calcoen waren dan ook bekend om hun grootte.

Palingschuiten worden veelal langs binnen en buiten geschilderd : over het algemeen in het groen en blauw, soms ook in gebroken-grijs.

Een goede palingschuit, — de palingschuiten behoren tot de categorie van platbodems — mag, zelfs wanneer men met twee personen aan éézelfde zijde gaat staan, nog niet overhellen.

Een palingschuit kost momenteel 30 à 40.000 fr.

De meeste palingschuiten te Nieuwpoort kan men nog steeds zien liggen aan "steigers", dit zijn de wankale houten brugjes van één plank breedte, met een leuning in kaphout, en een "trap" (ladder) die in het slijk steekt. Dergelijke steigers ontdekt men ondermeer ter hoogte van het "Kattesas". Voorheen stonden deze steigers veelal aan de noorderhavenoever opgesteld, alwaar sindsdien een kaaimuur werd gebouwd.

De toekomst van de typische palingschuiten is enigzins onzeker, en dit niet alleen gevolge het recent K.B. Meer en meer kruisnetvissers maken nu ook gebruik van een jol of een ander model van bootje. Dit is te verklaren door het feit dat nu heel wat palingvissers ook de kustvisserij beoefenen. En met de typische palingschuit is het onbegonnen werk het zeegat in te gaan...

Bertje Calcoen, uit de Hoogstraat, die zich zelf, en terecht, een "fiene" (goede) paling-schuitevisser noemt, en die "weigerig" (zorgzaam omgaat) met zijn gerief, wist in de "goe" jaren zowat 700 - 800 kgr. paling per jaar op te halen. De toenemende pollutie van het water, vooral sedert een tiental jaar, doen nu iedere schuitevisser over dergelijke vangsten dromen...

In 1980 betaalde men voor "vingerlingen" 90 à 100 fr. per kgr., en voor "schone grote, de duimers" : 180 fr. per kgr.

De beste vangsten werden (worden) uiteraard rond oktober - november genoteerd. Niet voor niets spreekt men van "Bames-palingen".

Het beeld van de kruisnetvisser, die 's avonds of 's nachts met zijn gedempt verlicht schuitje (eertijds met een karbuurlamp, later een petroleumlamp, en nu veelal grote zaklantaarns) midden de vaart dobbert, kent iedere inwoner.

Een palingnet is veelal een "vierkant" (5 m. × 5 m.), met een boord van grote(re) mazen. Het middenstuk vertoont kleine(re) mazen, om de kleine paling niet te laten ontglippen ; die gaan meteen in de palingbeun.

Na gebruik wordt het palingnet mee naar huis genomen. Niet alleen omdat het niet zou worden gestolen, maar in de eerste plaats om te drogen te hangen.

Een palingnet wordt gebreid met de "palingsteek"; ook "engelse steek" geheten. Met deze steek kan men "kleiner" (dichter) breien, en zijn de knopen nauwer aangetrokken, waardoor ze niet zo gemakkelijk verschuiven. Een bijkomend voordeel : men moet maar één keer door de maas breien, normaal tweemaal. Eertijds gebruikte men katoen garen, thans is nylon algemeen in gebruik.

In tegenstelling met vissersvaartuigen is het niet de gewoonte een palingschuit een naam te geven. Toch ontdekten wij reeds palingschuiten met namen als "Redgy", "Riverboy", maar het blijven uitzonderingen.

Attributen van een palingschuit zijn de mast om het grote kruisnet op te hangen, zowat 5 m. hoog. De "beegels" om het net aan te doen

zijn plusminus 7,35 m.

De "rolstaan" (windas) om het touw van het net op te draaien is normaal 1 m. hoog. Er zijn gewoonlijk twee ankers aan boord met elk zowat 20 m. touw om in de grond te "pekken". Twee "bomen", ook "zetstaken" geheten, van elk 7 m. lengte dienen om in de bodem te steken en de schuit er aan vast te leggen tijdens het vissen. De riem om te "wrikken" is zowat 5 m. lang.

Boven aan de mast is een "blok", waarover het touw loopt die het net met de "rolstaan" verbindt. Naast deze windas staat de "schudbak" om de gevangen paling in te doen. De kleine paling gaat zoals gezegd in de beun, welke in het water blijft drijven. Het meerendeel van de palingschuiten hebben vooraan een "plechtje", waarin een bootshaak, een schepnet, een emmer, netgaren en breinaald (om ter plaatse een herstelling te kunnen uitvoeren) worden opgeborgen.

J. BEUN

Nieuwpoortse bibliotheken I I

In een eerste bijdrage (zie tds. B.d.K. nr. 1 jaargang 1977) heb ik het lot besproken, dat de kloosterbibliotheken van Kartuziers en Annunciaten beschoren was, tengevolge van de strenge verordeningen van keizer Jozef II in 1784. De boeken waren gekonfiskeerd wegens afschaffing van die kloosterorden en ze werden openbaar verkocht in Brugge.

Tussen de jaren 1852 en 1866 kwam in Nieuwpoort een merkwaardige en rijkgestoffeerde stadsboekzaal tot stand, bibliotheek Monnié (zie tds. B.d.K. nr. 2 jaargang 1977).

BOEKERIJ WILLEMFONDS

Later in de zomer van 1877 gingen er stemmen op om, naast die rijke boekzaal Monnié, die hoofdzakelijk franstalige werken bevatte, een Vlaamse volksboekery op te richten, ter bevordering van "onderwijs en ontwikkeling in eigen taal."